TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHLAMOQCHI BO‘LGANLAR UCHUN AXBOROT-BIZNES EKSPERT TIZIMI.

Murodova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti “AKT” kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD)
Muzafarova Manzura Ochilovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada tadbirkorlik faoliyatini boshlamoqchi bo‘lgan shaxslar uchun axborot-biznes ekspert tizimini yaratishning ahamiyati va imkoniyatlari tahlil qilinadi. Mazkur tizim yangi biznes boshlovchilariga huquqiy maslahatlar, bozor tahlili, moliyaviy rejalashtirish va marketing strategiyalarini ishlab chiqishda yordam beradi. Shuningdek, uning asosiy tarkibiy qismlari va afzalliklari haqida batafsil ma’lumot berilgan.

Kalit so‘zlar: Tadbirkorlik, axborot tizimi, biznes rejalashtirish, bozor tahlili, huquqiy maslahat, investitsiya, marketing strategiyasi.

Annotation. This article analyzes the importance and opportunities of creating an information-business expert system for individuals who want to start entrepreneurial activities. This system assists new business starters in legal consulting, market analysis, financial planning, and developing marketing strategies. Additionally, detailed information is provided about its main components and advantages.

Keywords: Entrepreneurship, information system, business planning, market analysis, legal consulting, investment, marketing strategy.

Аннотация. В данной статье анализируется важность и возможности создания информационно-деловой экспертной системы для лиц, желающих начать предпринимательскую деятельность. Эта система помогает начинающим бизнесменам в юридическом консультировании, анализе рынка, финансовом планировании и разработке маркетинговых стратегий. Также представлена подробная информация о её основных компонентах и преимуществах.

Ключевые слова: Предпринимательство, информационная система, бизнес-планирование, анализ рынка, юридическое консультирование, инвестиции, маркетинговая стратегия.

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda tadbirkorlik faoliyatini boshlash murakkab jarayondir. Muvaffaqiyatli biznes yuritish uchun tadbirkorlar bozorni tahlil qilish, huquqiy me’yorlarni o‘rganish, moliyaviy rejalashtirish kabi muhim bosqichlarni amalga oshirishlari zarur. Shu sababli, yangi tadbirkorlar uchun axborot-biznes ekspert tizimini yaratish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

ISSN 3030-3907

Axborot-biznes ekspert tizimi – bu tadbirkorlikni boshlamoqchi bo‘lgan shaxslar uchun kerakli ma’lumotlarni taqdim etuvchi, bozorni tahlil qiluvchi va tavsiyalar beruvchi intellektual dasturiy kompleksdir. Ushbu tizim quyidagi asosiy vazifalarni bajaradi:

Tadbirkorlik faoliyati uchun zarur hujjatlar va huquqiy me’yorlar bo‘yicha maslahat berish – bu jarayonda tadbirkor biznes yuritish uchun zarur bo‘lgan litsenziyalar, soliq majburiyatlari, davlat ro‘yxatidan o‘tish tartiblari haqida ma’lumot oladi. Bundan tashqari, huquqiy me’yorlar bo‘yicha maslahatlar orqali u qonuniy biznes yuritishning muhim jihatlarini o‘rganadi.

Bozor tahlilini amalga oshirish va potensial foyda keltiruvchi yo‘nalishlarni aniqlash – ekspert tizimi bozor holatini, talab va taklif omillarini, iste’molchilarning afzalliklarini tahlil qilib, tadbirkorga eng istiqbolli sohalarni tavsiya etadi. Bu esa biznesning muvaffaqiyatli boshlanishiga ko‘mak beradi.

Moliyaviy rejalashtirish va investitsion takliflarni baholash – tadbirkorlikda moliyaviy barqarorlikni ta’minlash juda muhim. Tizim boshlang‘ich kapital, xarajatlar va daromadlarni hisoblash, kredit va investitsiya imkoniyatlarini baholashga yordam beradi.

Raqobatchilar tahlili va marketing strategiyalarini ishlab chiqish – bozorda muvaffaqiyatga erishish uchun raqobatchilarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, samarali marketing strategiyalarini ishlab chiqish zarur. Ekspert tizimi ushbu jarayonlarni avtomatlashtirib, tadbirkorga o‘zining biznes strategiyasini samarali shakllantirishga yordam beradi.

Axborot-biznes ekspert tizimining tarkibiy qismlari. Bunday tizim quyidagi asosiy modullardan iborat bo‘lishi mumkin:

Axborot bazasi – biznes yuritish bo‘yicha qonunchilik, moliyaviy modellash, bozor statistikasi kabi muhim ma’lumotlarni o‘z ichiga oladi.

Biznes yuritish bo‘yicha qonunchilik

Biznesni qonuniy asosda yuritish tadbirkorlardan amaldagi qonunchilikni to‘liq tushunishni talab qiladi. Axborot bazasiga quyidagilar kiradi:

Korxona va tadbirkorlik subyektlarini ro‘yxatdan o‘tkazish qoidalari – MChJ, xususiy tadbirkor va aksiyadorlik jamiyatlarini tashkil etish tartiblari.

Soliq tizimi va majburiyatlari – QQS, foyda solig‘i, ijtimoiy sug‘urta to‘lovlari, soliq imtiyozlari va boshqa majburiyatlar.

Litsenziyalash va sertifikatlash talablari – Ayrim turdagi biznes faoliyatlari uchun zarur bo‘lgan litsenziya va sertifikatlar.

Mehnat qonunchiligi – Ishchilarni yollash, mehnat shartnomalari, mehnat muhofazasi qoidalari.

ISSN 3030-3907

Intellektual mulk huquqlari – Patentlash, mualliflik huquqlari va savdo belgilari to‘g‘risidagi ma’lumotlar.

Moliyaviy modellash

Moliyaviy rejalashtirish biznesni samarali yuritishning eng muhim qismlaridan biridir. Axborot bazasida quyidagi moliyaviy vositalar mavjud bo‘lishi kerak:

Moliyaviy rejalashtirish vositalari – Daromad va xarajatlarni prognoz qilish, kutilayotgan foydani hisoblash.

Investitsiyalar va kreditlash – Bank kreditlari, investorlar bilan hamkorlik, davlat subsidiyalari va grantlar haqida ma’lumotlar.

Buxgalteriya va soliq hisobotlari – Moliya oqimlarini kuzatish va davlat organlariga hisobot topshirish qoidalari.

Biznes-reja ishlab chiqish – Kapital oqimlarini rejalashtirish, daromad va xarajatlar balansini tuzish.

Risklarni boshqarish – Potensial xavflarni baholash va minimallashtirish usullari.

Bozor statistikasi. Bozor sharoitlarini tushunish va strategik qarorlar qabul qilish uchun statistik ma’lumotlar muhim ahamiyat kasb etadi. Axborot bazasi quyidagi ma’lumotlarni o‘z ichiga olishi lozim:

Soha bo‘yicha o‘sish dinamikasi – Turli sohalarda talab va taklif tahlili, sanoat sektori bo‘yicha rivojlanish ko‘rsatkichlari.

Raqobatchilar tahlili – Bozorning yirik o‘yinchilari, ularning strategiyalari va biznes yuritish usullari.

Narxlar dinamikasi – Mahsulot va xizmatlar bo‘yicha o‘rtacha narxlar, talab va taklifning o‘zgarishi.

ISSN 3030-3907

Mijozlar xulq-atvori – Xaridorlar segmentatsiyasi, iste'molchilar talabi va odatlari.

Global bozor tendensiyalari – Mahalliy va xalqaro bozorlar rivojlanishiga oid statistik ma'lumotlar.

Axborot bazasining afzalliklari. Axborot bazasi tadbirkorlar uchun quyidagi afzalliklarni taqdim etadi:

Tezkor qaror qabul qilish – Aniq ma'lumotlarga asoslangan biznes qarorlarining samaradorligi yuqori bo'ladi.

Xavflarni kamaytirish – Moliyaviy yo'qotishlar va qonunbuzarliklarning oldini olish imkonini beradi.

Bozor imkoniyatlarini aniqlash – Yangi biznes yo'nalishlarini o'rganish va foydali strategiyalar ishlab chiqish uchun yordam beradi.

Moliyaviy rejalashtirishni optimallashtirish – Xarajatlarni kamaytirish va foyda oshirish uchun moliyaviy ma'lumotlarni aniq tahlil qilish imkonini beradi.

Raqobatbardoshlikni oshirish – Bozor sharoitlariga moslashish va biznesni muvaffaqiyatli yuritish imkonini yaratadi.

Axborot bazasidan foydalanish usullari. Axborot bazasi turli platformalar orqali foydalanish imkonini beradi:

- **Onlayn ma'lumotlar tizimlari** – Hukumat va xususiy tashkilotlarning rasmiy saytlarida mavjud ma'lumotlar.
- **Maxsus dasturiy ta'minot** – Biznes boshqaruvi uchun moliyaviy modellash va tahlil dasturlari.
- **Mobil ilovalar** – Tezkor ma'lumot olish va tahlil qilish uchun moslashgan mobil ilovalar.
- **Ekspert konsultatsiyalari** – Yuridik va moliyaviy masalalar bo'yicha mutaxassis maslahatlari.

Quyida axborot bazasidan foydalanish usullari jadval ko'rinishida keltirilgan:

Foydalanish usuli	Tavsifi	Afzalliklari
Onlayn ma'lumotlar tizimlari	Hukumat va xususiy tashkilotlarning rasmiy saytlarida mavjud bo'lgan ma'lumotlardan foydalanish.	Tezkor ma'lumot olish, yangilangan huquqiy va bozor axborotlariga ega bo'lish.
Maxsus dasturiy ta'minot	Biznes boshqaruvi uchun moliyaviy modellash, bozor tahlili va rejalashtirish dasturlaridan foydalanish.	Aniq hisob-kitoblar qilish, avtomatlashtirilgan tahlil va prognozlash imkoniyati.

ISSN 3030-3907

Foydalanish usuli	Tavsifi	Afzalliklari
Mobil ilovalar	Tadbirkorlar uchun mo‘ljallangan ma’lumotnoma va hisob-kitob dasturlaridan foydalanish.	Qulaylik, har qanday joydan ma’lumot olish imkoniyati.
Ekspert konsultatsiyalari	Huquqiy, moliyaviy va biznes strategiyalari bo‘yicha mutaxassislar maslahatlaridan foydalanish.	Individual yondashuv, muayyan masalalar bo‘yicha aniq tavsiyalar olish.
Tadbirlar va seminarlar	Biznes-treninglar, vebinarlar va konferensiyalar orqali soha bo‘yicha bilim olish.	Tajribali mutaxassislar bilan aloqa o‘rnatish, yangiliklardan xabardor bo‘lish.

Ushbu usullardan foydalanish tadbirkorlarning qaror qabul qilish jarayonini osonlashtiradi hamda biznes yuritishda samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

Analitik modul – bozor va raqobatchilar tahlilini amalga oshiradi, investitsiya takliflarini baholaydi.

Tavsiya tizimi – foydalanuvchining biznes yo‘nalishi va maqsadlariga asoslanib individual maslahatlar beradi.

Interaktiv interfeys – tadbirkorlar uchun qulay foydalanish imkonini yaratadi va ularga savollariga javob olish imkonini ta’minlaydi.

Axborot-biznes ekspert tizimining afzalliklari

Axborot-biznes ekspert tizimidan foydalanish quyidagi afzalliklarni ta’minlaydi:

Tejamkorlik – biznesni rejalashtirish jarayonida vaqt va mablag‘ni tejash imkonini beradi.

Aniqlik – bozor tahlili va moliyaviy hisob-kitoblar asosida aniq tavsiyalar beradi.

Erkinlik – tadbirkorlik bilan shug‘ullanish istagida bo‘lgan har bir kishi mustaqil ravishda kerakli ma’lumotlarga ega bo‘lishi mumkin.

Xulosa. Tadbirkorlikni boshlash jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni yengillashtirish maqsadida axborot-biznes ekspert tizimini yaratish dolzarb ahamiyatga ega. Ushbu tizim tadbirkorlarga bozor tahlili, huquqiy maslahatlar, moliyaviy rejalashtirish va raqobatchilar tahlili bo‘yicha yordam berib, muvaffaqiyatli biznes yuritishlariga ko‘maklashadi. Kelajakda bunday tizimlar

ISSN 3030-3907

sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganish texnologiyalari asosida yanada takomillashtirilishi mumkin

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Murodova, Zarina, and Mehrangez Jo'raqulova. "Mustaqil ta'limni tashkil etishda raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasini takomillashtirish." YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT 2.3 (2024).

2. Rashidovna, Murodova Zarina, and Juraeva Nodira. "WORKS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATION." INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE. Vol. 1. No. 3. 2024.

4. Murodova, Zarina Rashidovna, Tursun Rustamovich Shafiyev, and Dilafruz Buronovna Hasanova. "TECHNOLOGY AND RELEVANCE OF CREATING AN ELECTRONIC TRAINING COURSE." Scientific progress 3.3 (2022): 861-867.

5. Rashidovna, Muradova Firuza, and Murodova Zarina Rashidovna. "Information Technologies in Teaching and Education." EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION 3.2 (2023): 41-46.

6. Rashidovna, Murodova Zarina, and Primov Shaxzod Abduqodirovich. "TA'LIM JARAYONIDA INTELEKTUAL SALOHIYATNI ANIQLASH VA SHAKLLANTIRISH." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 107-110.

7. Rashidovna, Murodova Zarina. "RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 232-235.

8. Fazlidinovich, Rahimov Firuz, Murodova Zarina Rashidovna, and Rakhmatullaev Asliddin. "POSSIBILITIES OF OBTAINING HYDROPHOBIC BUILDING MATERIALS." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 224-227.

9. Rashidovna, Murodova Zarina, and Akramov Alisher Azim o'g'li. "UMUMIY AXBOROT VOSITALARI SIFATIDA MEDIYA ILOVALARNI TAKOMILLASHTIRISH TEXNOLOGIYALARI." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 240-244.

10. Rashidovna, Murodova Zarina. "SUN'IY INTELLEKTUAL TIZIMLAR (AI) ORQALI TALABALARNING INDIVIDUAL TALABLARI VA QOBILIYATLARIGA MOS TA'LIM USULLARINI ISHLAB CHIQISH." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 236-239.

11. Rashidovna, Murodova Zarina, and Qahramonova Asila Nozimovna. "SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA AXBOROT-BIZNES TIZIMINING

ISSN 3030-3907

LOYIHALASHTIRISH TAMOYILLARI." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 218-223.

12. Rashidovna, Murodova Zarina, and Vahobov Adxam Bahodirovich. "RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TURLI TURLARI VA ULARNING TA 'LIM JARAYONIDA QO 'LLANILISHI." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 313-316.

13. Rashidovna, Murodova Zarina, and Jumayev Shaxboz Kamol o'g'li. "MUTAXASSISLARNI TAYYORLASHDA YANGI AXBOROT TEXNOLOGIYALARI KURSINI O'QITISHNING MAZMUNI VA METODIKASINI RIVOJLANTIRISH (UMUMTA'LIM MAKTABLAR MISOLIDA)." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 300-303.

14. Rashidovna, Murodova Zarina, and Muzafarova Manzura Ochilovna. "PYTHON DASTURLASH TILINING ASOSIY KUTUBXONALAR YORDAMIDA 3D GRAFIKLAR YARATISH." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 289-295.

15. Rashidovna, Murodova Zarina, and Sharipova Gulmira Shavkatovna. "OQUV JARAYONIDA INTERAKTIV TALIM PLATFORMALARINI ISHLAB CHIQISH VA AMALGA OSHIRISH." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 284-288.

16. Rashidovna, Murodova Zarina, and Talabov Mirshod Dilshodovich. "MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 274-277.

17. Rashidovna, Murodova Zarina, and Axmedov Feruzbek Bahrombek o'g'li. "OLIY TA 'LIM MUASSASALARIDA "TEXNIK TIZIMLARDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI" FANINING O 'QITISH METODIKASINI KOMPETENTSIYAVIY YONDASHUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 441-445.

18. Rashidovna, Murodova Zarina, and Nasurllaev Bauirjan Jetkerbaevich. "UNIVERSITET TALABALARINI KELAJAKDAGI KASBIY FAOLIYATIDA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHGA TAYYORLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 296-299.

19. Rashidovna, Murodova Zarina, and Baymuradova Mastura Kamolovna. "BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QITUVCHILARINING AXBOROT TEXNOLOGIYALARI ORQALI KASBIY KOMPETENTLIGINI

ISSN 3030-3907

RIVOJLANTIRISH." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 473-478.

20. Rashidovna, Muradova Firuza, Salimov Suhrobjon Sobirovich, and Hayitov Ilhomjon Nematovich. "DIGITAL TECHNOLOGIES IN MODERN EDUCATION." CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MATHEMATICAL THEORY AND COMPUTER SCIENCES 4.2 (2023): 75-80.

21. Rashidovna, Murodova Zarina. "MASHINA O 'RGANISH (ML) USULLARI ORQALI TA'LIMDA AVTOMATIK BAHO BERISH TIZIMLARINI ISHLAB CHIQISH." PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI 2.2 (2025): 507-509.

22. What is the role of blockchain in education? [электронный ресурс], режим доступа: URL: https://edtechnology.co.uk/Blog/what-is-the-role-of-blockchain-ineducation.

ISSN 3030-3907